

DĚJINNÉ OTŘESY PRI ZRODU A ROZVOJI DUŠE UVĚDOMUJÍCÍ

ANTHROPOSOFOCKÉ VŮDČÍ MYŠLENKY

Rudolf Steiner

Zánik římské říše v souvislosti s příchodem národů přicházejících z východu - s takzvaným stěhováním národů je dějinný jev, na němž musí vždycky znova spočinout pohled badatele. Neboť přítomnost obsahuje ještě mnoho dozvuků těchto otřesných událostí.

Ale porozumět právě těmto událostem není možné vnějším přístupem k dějinám. Je třeba se zadívat na ducha lidí, kteří prožívali „stěhování národů“ a zánik římského císařství.

Řecký a římský živel kvete v době, kdy se v lidstvu rozvíjí duše rozumová (duše hlubšího cítění). Řekové a Římané jsou dokonce vlastními nositeli tohoto rozvoje. Ale vývoj této duševní etapy nechová v sobě u těchto národů zárodek, který by mohl správným způsobem vyvinout ze *sebe* duši uvědomující. Všechn duchovní a duševní obsah vězící v duši rozumové (v duši hlubšího cítění) se projevuje bohatým životem v kultuře řecké a římské. Vlastní silou se přelít do duše uvědomující není tento obsah schopen.

Přesto ovšem nadchází údobí duše uvědomující. Jeví se to ale tak, jako by duše uvědomující nebyla něčím, co vzchází z osobnosti Reka nebo Římana, nýbrž něčím, co je zasazeno *zvnějšku* do jeho bytosti.

Ke spojitosti a k odloučení od božských duchových bytostí, o čem se tolik mluvilo v těchto rozpravách, dochází v běhu času s různou intenzitou. Za starých časů to byla moc zasahující silným vlivem do vývoje lidstva. V řeckém a římském prožívání v prvních křesťanských stoletích to představuje slabší moc. Ale působí i tehdy. Dokud Rek a Říman v sobě plně rozvíjeli duši rozumovou (duši hlubšího cítění), cítili - neuvědomované, ale s významným vlivem na duši - odlučování od božské duchové podstaty, osamostatňování svého lidství. To přestávalo v prvních křesťanských stoletích. První jemné zazařování duše uvědomující bylo pociťováno jako spojení vlastní bytosti s božským duchovým živlem. Vývoj směřoval zase zpátky od větší k menší samostatnosti duše. Lidé nemohli přijmout křesťanský obsah do duše uvědomující, protože nebyli s to tuto duši opravdu včlenit do lidské bytosti.

Tak pociťovali tento křesťanský obsah jako něco, co je člověku dáno zvenčí - z duchového vnějšího světa, nikoliv jako něco, s čím by mohli srůst silami svého poznávání.

Jiné to bylo u národů, které tehdy vstupovaly do dějin a přicházely od severovýchodu. Prošly stádiem duše rozumové (duše hlubšího cítění) ve stavu, který pociťovaly jako závislost na duchovém světě. Něco z lidské samostatnosti začaly cítit teprve tehdy, když v začátcích křesťanství nadcházel první úsvit sil duše uvědomující. Duše uvědomující se u těchto národů objevovala jako něco spjatého s bytostí člověka. Cítily se v radostném vnitřním rozmachu sil, když v nich oživala duše uvědomující.

Do tohoto klíčícího života zvolna se uplatňující duše uvědomující vpadal u těchto národů obsah křesťanství. Pociťovaly jej jako něco oživujícího v duši, ne jako něco daného zvenčí.

To byla nálada, v níž se tyto národy střetly s římskou říší a vším, co s ní souviselo. To byla nálada arianismu oproti athanasianismu. Ve světodějném vývoji se objevil hluboký vnitřní protiklad.

U Římanů a Řeků působila v té době v duši uvědomující, kterou prožívali jako cosi vnějšího, božská duchová podstata, která se nesjednocovala plně s pozemským životem, nýbrž jenom do něho zazařovala. V teprve zasvítávající duši uvědomující u Franků, Germánů a tak dále působilo to, co se z božské duchové podstaty mohlo spojovat s lidstvím, už jenom *slabě*.

Další krok pozůstával v tom, že křesťanský obsah, žijící v duši uvědomující, která se vznášela nad člověkem, se v životě šířil; obsah sjednocený s duší pak zůstával jako něco, co setrvalo v nitru člověka jako popud, podnět, a čekalo na svůj rozvoj, k němuž bude možné moci dojít teprve tehdy, když člověk už dosáhl jistého stadia v rozvoji duše uvědomující.

V době od prvních křesťanských století až do věku rozvoje duše uvědomující působí nad lidstvem jako rozhodující duchovní život duchový obsah, s nímž se člověk nemůže spojit poznáním. Spojuje se s ním proto vnějškově; „vysvětluje“ ho, a rozvažuje o tom, v jakém smyslu duševní síly nestačí na to, aby s ním přivodily poznávající spojení. Rozlišuje mezi oblastí, do níž sahá poznání, a oblastí, do níž nezasahuje. Zříká se toho, aby uplatňoval duševní síly schopné pozvednout poznání do říše ducha. A tak přichází doba - na přechodu mezi sedmnáctým a osmnáctým stoletím -, kdy se člověk s duševními silami obrácenými k duchovnu při poznávání světa od duchovna vůbec odvrací - lidstvo začíná žít pouze v duševních silách zaměřených na to, co je vnímatelné smysly.

Zejména v osmnáctém století byly otupeny poznávací síly pro duchovno. Myslitelé ztrácejí ze svých idejí duchový obsah. A od první poloviny devatenáctého století uplatňují v idealismu samotné ideje zbavené ducha jako tvůrčí světový obsah. Tak Fichte, Schelling, Hegel; poukazují na něco nadsmyslového, co se jim ale rozplývá, protože je zbaveno ducha. Tak Spencer, John Steward Milí a jiní. Ideje jsou mrtvé, pokud nehledají živého ducha.

Duchová vnímavost pro duchovno se následkem toho ztrácí.

„Pokračování“ v někdejší poznávání duchovna není možné. Duševní síly, v nichž se rozvíjí duše uvědomující, musí usilovat o obnovu svého živelného, bezprostředně živého spojení s duchovým světem. Anthroposofie by chtěla být tímto úsilím.

V duchovním životě naší doby zatím právě vůdčí osobnosti nevědí, co anthroposofie chce. A tím jsou od ní také zdržovány široké kruhy těch, kteří tyto vůdčí osobnosti následují.

Vůdčí osobnosti žijí v duševním obsahu, který si postupně úplně odvykl používat duchových sil. Připadá jim, že to je, jako bychom člověka s ochrnutou končetinou chtěli přimět, aby tuto končetinu používal. Neboť v době od šestnáctého až do druhé poloviny devatenáctého století byly vyšší poznávací síly ochromeny. A lidstvo si to vůbec neuvědomovalo; považovalo jednostranné používání poznatků zaměřených na smyslový svět za obzvláštní pokrok.

V Goetheanu, v březnu 1925

*Další vůdčí myšlenky pro Anthroposojickou společnost, rozesílané z Goetheana
(S odkazem na výše uvedenou rozpravu:*

Dějinné otřesy při zrodu a rozvoji duše uvědomující)

1. Řekové a Římané jsou národy obzvláště nadané pro rozvoj duše rozumové (duše hlubšího citění). Přivádějí vývoj tohoto duševního stadia k dokonalosti. Nenesou ale v sobě zárodky, jež by jim umožnily pokročit přímo dále k duši uvědomující. Jejich duševní život ústí do duše rozumové a v ní končí.
2. Ale v době od vzniku křesťanství do věku vývoje duše uvědomující působí duchový svět tak, že se nesjednocuje s lidskými duševními silami. Ty sice „vysvětlují“ duchový svět, ale neprožívají jej.
3. Národy, které během takzvaného „stěhování národů“ postupují ze severovýchodu proti římské říši, si duši rozumovou osvojily více méně citově. Naproti tomu se v jejich duších vyvíjí pod ochranou tohoto citového prožívání duše uvědomující. Vnitřní život těchto národů čeká na dobu, kdy bude zase plně možné sjednocení duše s duchovým světem.